

Chefsjustitieombudsmannen
Mats Melin

Kritik mot Polismyndigheten i Skåne och åklagare vid Åklagar- myndigheten för handläggningen av ett beslag

Anmälan

I en anmälan jämte kompletteringar till denna framförde AA klagomål mot Polismyndigheten i Skåne och åklagare vid Åklagarmyndigheten, åklagarkammaren i Kristianstad, m.fl. med anledning av handläggningen av ett beslag m.m. Han var missnöjd bl.a. med att han inte hade fått tillbaka en signalpistol trots att Kristianstads tingsrätt hade ogillat åklagarens yrkande om att pistolen skulle förverkas och förordnat att beslaget av densamma skulle hävas.

Utredning

Kristianstads tingsrätts dom den 3 oktober 2003 i mål B 1344-03, Hovrättens över Skåne och Blekinge dom den 30 mars 2004 och huvudförhandlingsprotokoll i mål B 2690-03 samt Högsta domstolens beslut den 30 augusti 2004 i mål B 1880-04 infordrades. Vidare infordrades handlingar i åklagarkammarens i Kristianstad ärende 306A-1678-03.

Av anmälan med bilagor och de inhämtade handlingarna framgick bl.a. följande.

I domen den 3 oktober 2003 ogillade tingsrätten ett åtal mot AA om försök till mord. Vidare ogillade tingsrätten ett yrkande om förverkande av en i beslag tagen signalpistol m.m. samt förordnade att detta beslag skulle hävas. Kammaråklagaren BB överklagade domen. I överklagandeskriften, daterad den 9 oktober 2003, yrkade han bl.a. ”bifall till yrkandet att beslagtagen signalpistol skall förklaras förverkad”.

AA begärde därefter vid polismyndigheten att återfå signalpistolen. I en skrivelse daterad den 29 oktober 2003 upplyste CC vid polismyndighetens beslags-avdelning honom om att polisen inte kunde lämna ut signalpistolen, eftersom BB hade överklagat tingsrättens dom till hovrätten och där begärt att signalpistolen skulle förverkas. Vidare uppgav CC att signalpistolen kunde lämnas ut först när domen i målet vunnit laga kraft.

I ett beslut under huvudförhandlingen i hovrätten den 16 mars 2004 förordnade hovrätten, på yrkande av åklagaren, om beslag av bl.a. signalpistolen. I hovrättens dom förklarades bl.a. den i beslag tagna signalpistolen förverkad.

Ärendet remitterades till polismyndigheten för upplysningar och yttrande över vilka rättsliga överväganden som hade gjorts inför ställningstagandet att signalpistolen inte skulle lämnas ut till AA trots att tingsrätten hävt beslaget.

Polismyndigheten anförde i huvudsak följande.

Upplysningar

AA åtalades vid Kristianstads tingsrätt år 2003 för försök till mord. Den åtalade gärningen innefattade bl.a. att AA avfyrade en signalpistol mot sin bror DD. Signalpistolen var vid tiden för åtalet tagen i beslag och förvarades vid beslagsenheten vid Polisområde Nordöstra Skåne. Åklagaren yrkade i samband med åtalet att signalpistolen skulle förverkas.

Kristianstads tingsrätt ogillade i dom den 3 oktober 2003 åtalet såvitt det avsåg försök till mord. Tingsrätten ogillade vidare åklagarens yrkande om förverkande av signalpistolen och förordnade att beslaget skulle hävas. Åklagaren överklagade domen till Hovrätten över Skåne och Blekinge genom ett överklagande daterat den 9 oktober 2003.

Efter tingsrättens dom begärde AA hos polismyndigheten att signalpistolen skulle lämnas ut till honom. AA upplystes den 29 oktober 2003 skriftligen av en befattningshavare vid beslagsenheten vid Polisområde Nordöstra Skåne att eftersom åklagaren hade överklagat tingsrättens dom, bl.a. med ett yrkande om förverkande av signalpistolen, lämnade polismyndigheten inte ut godset. I skrivelsen klargjordes att signalpistolen kunde lämnas ut först efter en lagakraftgående dom.

Hovrätten över Skåne och Blekinge förordnade i beslut den 16 mars 2004 att signalpistolen skulle tas i beslag. Hovrätten förklarade vidare i dom den 30 mars 2004 signalpistolen förverkad.

Tillämpliga bestämmelser

När ett mål avgörs skall rätten enligt 27 kap. 8 § femte stycket rättegångsbalken pröva om ett beslag fortfarande skall bestå. Rätten får enligt samma lagrum i samband med dom meddela beslut om beslag.

Om det inte längre finns skäl för beslag skall enligt 27 kap. 8 § första stycket rättegångsbalken beslaget omedelbart hävas. Gällande rätt får anses innebära att beslag alltid skall hävas i samband med ogillande dom (se JO 1978/79 s. 28 och SOU 1995:47 s. 435 ff.).

Beslut om hävande av beslag går genast i verkställighet (jfr 30 kap. 12 § första stycket 3 p rättegångsbalken angående bl.a. rättens beslut under rättegången).

Åklagaren anses ha en möjlighet att efter att rätten har hävt ett beslag, t.ex. till följd av en ogillande dom, på nytt ta egendomen i beslag i samband med att domen överklagas (se SOU 1995:47 s. 443 ff. med där gjorda hänvisningar).

Yttrande

Signalpistolen var vid tiden för AA:s begäran om utlämnande inte tagen i beslag. Av gällande rätt framgår att polismyndigheten därmed borde ha lämnat ut signalpistolen på AA:s begäran. Polismyndighetens besked till AA var därmed felaktigt.

En förklaring till polismyndighetens beslut skulle kunna vara att den ansvarige befattningshavaren uppfattat saken så att åklagaren åter hade tagit egendomen i beslag efter tingsrättens dom. Ett möjligt stöd för en sådan tolkning kan anses följa av åklagarens yrkande i överklagandet till hovrätten där det anges att åklagaren ”yrkar bifall till yrkandet att beslagtagen signalpistol skall förklaras förverkad”.

Åklagarens skrivning kan ge intryck av att signalpistolen vid tiden för överklagandet var tagen i beslag. Den ansvarige befattningshavaren har också gjort gällande att en sådan tolkning låg till grund för beslutet att inte lämna ut signalpistolen.

Det villkor om lagakraftägande dom som anges i skrivelsen från polismyndigheten till AA stämmer under alla förhållanden inte med gällande rätt.

Ärendet remitterades därefter till Åklagarmyndigheten för upplysningar och yttrande över vilka rättsliga överväganden som åklagaren hade gjort avseende signalpistolen m.m. sedan tingsrätten hävt beslaget.

Åklagarmyndigheten kom in med ett remissvar jämte upplysningar från kammaråklagaren BB och chefsåklagaren EE, åklagarkammaren i Kristianstad.

BB upplyste sammanfattningsvis följande. I samband med överklagandet av tingsrättens dom yrkade han förverkande av den aktuella signalpistolen samt åberopade som bevisning syn av denna. Av förbiseende framställde han inte något yrkande om att hovrätten skulle ta signalpistolen i beslag. – Han ställde sig tveksam till att en åklagare, som hävdats i polismyndighetens yttrande, har möjlighet att på nytt ta egendom i beslag då detta i praktiken skulle innebära att åklagaren överprövar en domstols beslut.

EE anförde inget ytterligare för egen del utan hänvisade till BB:s upplysningar.

Åklagarmyndigheten anförde bl.a. följande.

Bakgrund

Åklagaren överklagade tingsrättens dom den 9 oktober 2003. I överklagandet framställde åklagaren bl.a. det yrkandet att ”beslagtagen signalpistol skall förklaras förverkad”. Uppgiften om att pistolen var i beslag var emellertid felaktig. Först den 16 mars 2004 beslutade hovrätten efter yrkande av åklagaren att om beslag av pistolen. I en dom den 30 mars 2004 beslutade hovrätten om förverkande av pistolen.

Rättslig reglering

Av 36 kap. 2 § brottsbalken framgår bl.a. att egendom som använts som hjälpmedel vid brott enligt balken får förklaras förverkat.

Av 27 kap. 1 § rättegångsbalken framgår att föremål som skäligen kan antas vara på grund av brott förverkat får tas i beslag. Av 8 § femte stycket framgår att då målet avgörs skall rätten pröva om ett beslag fortfarande skall bestå. Av första stycket samma lagrum framgår att om det inte längre finns skäl för beslag skall det omedelbart hävas. Beslag skall alltid hävas vid frikännande dom (se JO 1978/79 s. 28 och SOU 1995:47 s. 435 ff.).

Bedömning

I förevarande fall hävde tingsrätten det aktuella beslaget i samband med att rätten avgjorde målet och ogillade åtalet.

Åklagaren hade i samband med att han överklagade domen kunnat framställa ett yrkande om att hovrätten med ändring av tingsrättens beslut skulle förklara att pistolen skulle tas i beslag. Så skedde emellertid inte och åklagaren har i yttrande förklarat att det berodde på ett rent förbiseende.

Av vad som framkommit framgår att några andra rättsliga överväganden avseende signalpistolen än att den borde förverkas såsom brottsverktyg troligen inte gjorts.

AA yttrade sig över remissvaret.

Bedömning

Av utredningen framgår att Kristianstads tingsrätt i domen den 3 oktober 2003 ogillade ett åtal om försök till mord och ett yrkande om förverkande av den aktuella signalpistolen samt hävde beslaget av densamma. I BB:s överklagandeskrift yrkades att den i beslag tagna signalpistolen skulle förklaras förverkad. Efter tingsrättens dom – men innan huvudförhandling hölls i hovrätten – vände sig AA till polismyndigheten och begärde att återfå signalpistolen. Polismyndigheten lämnade emellertid inte ut signalpistolen med hänvisning till att domen hade överklagats och att signalpistolen kunde lämnas ut först när domen vunnit laga kraft.

Enligt rådande uppfattning innebär gällande rätt, som både polismyndigheten och Åklagarmyndigheten har anfört, att ett beslag alltid skall hävas vid frikännande dom. Detta gäller oavsett grunden för beslaget (se t.ex. Fitger, Rättegångsbalken II, s. 27:25 f. och Gunnel Lindberg, Straffprocessuella tvångsmedel, s. 659 ff.). I princip skall det beslagtagna återlämnas genast efter beslut om upphävande (Gunnel Lindberg, a.a. s. 430). En polismyndighet har inte befogenhet att göra någon slags överprövning av en domstols beslut att häva ett beslag (JO 1987/88 s. 50).

Som polismyndigheten anfört borde myndigheten alltså rätteligen ha lämnat ut signalpistolen till AA, och detta även om domstolens beslut i saken inte hade vunnit laga kraft. Det besked AA fick var således felaktigt. Såvitt framgår av polismyndighetens yttrande har den ansvarige befattningshavaren uppgett att han tolkade BB:s skrivning i överklagandeskriften på så sätt att signalpistolen vid tiden för överklagandet åter var tagen i beslag, vilket bidrog till att pistolen inte lämnades ut. Jag har i och för sig viss förståelse för att befattningshavaren kan ha blivit konfunderad av formuleringarna i överklagandet. Enligt min mening borde polisen ha kontaktat BB för att kontrollera om signalpistolen åter hade tagits i beslag. – I detta sammanhang kan nämnas att en åklagare anses vara bunden av domstolens ställningstagande i frågan om bl.a. beslag om inte några nya omständigheter har tillkommit (se Gunnel Lindberg, a.a. s. 112 f. och SOU 1995:47 s. 443 f.).

Som anförts i Åklagarmyndighetens remissvar hade BB i samband med överklagandet av tingsrättens dom kunnat framställa ett yrkande om att hovrätten, med ändring av tingsrättens beslut, skulle förordna att signalpistolen skulle tas i beslag. BB har upplyst att det var av rent förbiseende som han inte framställde ett sådant yrkande. Som framgått bidrog troligen BB:s felaktiga påstående i överklagandeskriften om att signalpistolen var tagen i beslag till att pistolen inte lämnades ut. Enligt min mening visar det inträffade att BB inte hanterade beslagsfrågan med tillräcklig omsorg och noggrannhet.

Vad AA i övrigt har anfört motiverar inte någon ytterligare åtgärd eller något uttalande från min sida.

Ärendet avslutas med den kritik som ligger i vad jag nu har anfört.